

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра економічної теорії та конкурентної політики

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ КОНКУРЕНТНИХ ВИМОГ У СФЕРІ
ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ**

Студентки 4 курсу, 17
групи, спеціальності 073
Менеджмент Освітньої
програми Управління
в сфері економічної
конкуренції

Науковий керівник
доктор економічних наук,
професор

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
доцент

Кравчук Юлії
Володимирівни

Уманців Юрій
Миколайович

Ясько Юлія Іванівна

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ ТА КОНКУРЕНТНІ МЕХАНІЗМИ ЇХ ЗДІЙСНЕННЯ	6
1.1. Економічна сутність публічних закупівель	6
1.2. Конкурентні засади регулювання публічних закупівель.....	8
1.3. Тенденції розвитку публічних закупівель в Україні	13
РОЗДІЛ ІІ. УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ КОНКУРЕНТНИХ ВИМОГ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ	18
2.1. Контроль за дотриманням конкурентних вимог при здійсненні публічних закупівель.....	18
2.2. Напрями вдосконалення публічних закупівель на конкурентних засадах	26
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ	37

ВСТУП

У сучасному світі глобалізація і постійне зростання міжнародного бізнесу акцентують увагу на важливості конкурентних вимог у сфері публічних закупівель. Актуальність теми полягає у необхідності створення справедливого та ефективного середовища для всіх учасників процесу закупівлі, забезпечуючи при цьому оптимальне використання публічних ресурсів.

Дослідження цієї теми є нагальною потребою, оскільки порушення конкурентних вимог може призвести до неправильного розподілу ресурсів, корупції та інших форм зловживань. Завданням цього дослідження є аналіз стану контролю за дотриманням конкурентних вимог в області публічних закупівель, виявлення проблем та розробка рекомендацій щодо їх вирішення.

Важливо зазначити, що контроль за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель має велике значення для розвитку економіки та підтримки підприємництва. Створення справедливих умов конкуренції сприяє залученню більшого числа учасників, стимулює інновації та покращує якість товарів і послуг.

Крім того, вдосконалення контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель сприяє забезпеченню відкритості та прозорості процесу. Це робить можливим ефективне використання публічних коштів, запобігає недобросовісним діям та зловживанням, а також забезпечує довіру громадськості до системи публічних закупівель.

Успішний контроль за дотриманням конкурентних вимог також сприяє покращенню бізнес-клімату в країні. Це створює сприятливі умови для інвестицій, залучення іноземних компаній та розвитку малого і середнього бізнесу. Таким чином, дослідження контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель має важливе значення для розвитку економіки, забезпечення ефективного використання публічних ресурсів та підтримки конкурентоспроможного бізнесу.

Вихідними даними для розробки теми є статистичні дані про публічні закупівлі, законодавство в сфері публічних закупівель та конкуренції, наукові дослідження в цій області.

Метою роботи є вивчення процесу контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель та розробка пропозицій щодо його вдосконалення.

Для досягнення цієї мети, ми ставимо перед собою такі **завдання**:

- аналіз законодавчої бази, яка регулює контроль за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель.
- вивчення досвіду контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель в Україні та інших країнах.
- аналіз проблем та викликів, з якими стикається контроль за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель.
- розробка рекомендацій щодо вдосконалення контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель.
- оцінка потенційного впливу запропонованих вдосконалень на ефективність та прозорість публічних закупівель.

Об'єктом дослідження є процес публічних закупівель в Україні. **Предметом** роботи є контроль за дотриманням конкурентних вимог у цьому процесі.

Методи дослідження включають аналіз законодавчих актів, порівняльний аналіз, статистичний аналіз, методи експертних оцінок та інтерв'ювання.

Практична цінність проведеного дослідження полягає в розробці рекомендацій, які можуть допомогти у вдосконаленні контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель, що в свою чергу сприятиме покращенню ефективності використання публічних ресурсів і зміцненню довіри до системи публічних закупівель.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, п'яти підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та

додатків. Повний обсяг роботи займає тридцять дві сторінки комп'ютерного тексту (у тому числі 5 таблиць та 3 рисунка). Робота містить 2 додатки. Список використаних джерел налічує тридцять одну позицію.

РОЗДІЛ І

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ ТА КОНКУРЕНТНІ МЕХАНІЗМИ ЇХ ЗДІЙСНЕННЯ

1.1. Економічна сутність публічних закупівель

Для забезпечення вирішення тактичних і стратегічних завдань країни велике значення мають публічні закупівлі. Як відомо, найбільшими споживачами в країні є сама держава. Зважаючи на це, державні закупівлі можуть формувати ринки товарів і послуг, впливати на витрати та споживання, а також сприяти інноваціям і впровадженню нових технологій. Те, що публічні закупівлі є одним із найважливіших ринків збуту для окремих галузей (оборонна промисловість, охорона здоров'я, наукові дослідження, будівництво, енергетика, транспорт тощо), сприяє публічним закупівлям.

У другій половині 20 століття національні системи закупівель зазнавали все більшого впливу регіональних і глобальних інтеграційних процесів. Особливо ця тенденція проявилася на початку XXI століття. У 2001 році Світова організація торгівлі офіційно прийняла рішення про початок нового раунду багатосторонніх торговельних переговорів, одним із важливих напрямків яких є формування багатосторонньої угоди про прозорість торгівлі в публічних закупівлях [1, с. 96]. Основні функції публічних закупівель в Україні наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Основні функції публічних закупівель в Україні

№	Найменування функції	Галузь реалізації
1.	Відтворювальна	Реалізується в процесі організації суспільного виробництва і регулювання його масштабів

Продовження Таблиці 1.1

№	Найменування функції	Галузь реалізації
2.	Інвестиційна	Реалізується у вигляді цільового довгострокового фінансування
3.	Інноваційна	Реалізується в процесі впровадження наукових, теоретичних і науково-практичних, науково-дослідних робіт у виробництво необхідних товарів і послуг
4.	Захисна	Реалізується в політиці підтримки вітчизняного виробника і забезпечення державної безпеки
5.	Регулююча	Реалізується при ціновому регулюванні, координації коопераційних зв'язків при виробництві необхідних товарів і послуг, підтримки і розвитку конкуренції між претендентами на отримання від держави підяду на виробництво необхідних товарів і послуг, а також забезпечення якості та конкурентоспроможності товарів, що випускаються, наданих послуг, а також суміжних виробничих процесів
6.	Соціальна	Реалізується при створенні робочих місць, забезпеченні зайнятості в тому чи іншому регіоні, місті; забезпечення підготовки та перепідготовки фахівців; контроль над трудовими ресурсами: регламентуванні умов праці найманих працівників, підтримання їх здоров'я
7.	Контрольна	Реалізується при контролі витрачення бюджетних коштів

Джерело: [2].

Економічна сутність публічних закупівель полягає в наступному:

- Оптимізація використання бюджетних коштів: Процес публічних закупівель має на меті забезпечити ефективне використання публічних коштів шляхом здійснення конкурентних закупівель.
- Забезпечення прозорості та відкритості: Публічні закупівлі забезпечують прозорість та відкритість у використанні публічних ресурсів, що допомагає запобігти корупції та забезпечує довіру громадськості до управлінських органів.

- Стимулювання конкуренції: Публічні закупівлі стимулюють конкуренцію між постачальниками, що сприяє підвищенню якості товарів та послуг та зниженню цін.
- Задоволення потреб держави: Через публічні закупівлі держава може ефективно задовольнити свої потреби в товарах, роботах та послугах.
- Підтримка місцевих виробників: У деяких випадках система публічних закупівель може бути використана для підтримки місцевих виробників або певних секторів економіки.

Загалом, економічна сутність публічних закупівель полягає в ефективному розподілі та використанні обмежених публічних ресурсів для досягнення максимальної користі для громади та вирішення стратегічних завдань держави [3, с. 74].

Публічні закупівлі створюють основу для ефективного використання ресурсів держави та місцевого самоврядування. Зокрема, публічні закупівлі дозволяють державі вирішувати низку важливих завдань, які відображають економічну сутність цього процесу. Це може включати стимулювання інновацій, забезпечення рівного доступу до державних ресурсів для підприємств різного розміру, підтримку розвитку місцевого підприємництва та врахування соціальних та екологічних вимог. Зокрема, публічні закупівлі дозволяють державі вирішувати низку важливих завдань, які відображають економічну сутність цього процесу. Це може включати стимулювання інновацій, забезпечення рівного доступу до державних ресурсів для підприємств різного розміру, підтримку розвитку місцевого підприємництва та врахування соціальних та екологічних вимог.

Таким чином, економічна сутність публічних закупівель полягає в їх здатності досягати широкого спектра соціально-економічних цілей, забезпечуючи ефективне використання публічних ресурсів та врахування інтересів всіх учасників.

1.2. Конкурентні засади регулювання публічних закупівель

Конкурентні засади регулювання публічних закупівель мають на меті забезпечити ефективне використання публічних коштів, стимулювати конкуренцію на ринку та забезпечити рівні можливості для усіх учасників.

Крім того, конкурентні засади регулювання публічних закупівель сприяють вибору оптимальних рішень з точки зору якості, ціни та інших вимог, забезпечуючи найкраще співвідношення вартості та якості для досягнення цілей держави та місцевого самоврядування.

Враховуючи згадані принципи, регулювання публічних закупівель має на меті досягнення найкращих результатів для суспільства, забезпечуючи відкритість, прозорість та ефективність у використанні публічних ресурсів. У результаті, публічні закупівлі стають важливим інструментом для досягнення соціально-економічних цілей та підтримки сталого розвитку країни.

Незважаючи на те, що 2022 рік став великим випробуванням для сфери публічних закупівель, в системі відбулося 160 тис. конкурентних закупівель на майже 200млрд.грн і в них взяли участь 33 тис. учасників. Командою Prozorro визначено ТОП 5 категорій за кількістю конкурентних закупівель.(табл.1.2)

Таблиця 1.2

Топ 5 категорій за кількістю конкурентних закупівель, 2022 рік

№	Категорія	Кількість конкурентних закупівель,
1.	Продукти харчування	25 000
2.	Нафтопродукти	23 000
3.	Медичне обладнання	20 000
4.	Будівельні роботи	15 000
5.	Сільськогосподарська продукція	8 000

Джерело: [4].

Ці конкурентні засади регулювання публічних закупівель спрямовані на забезпечення прозорості, ефективності, справедливості та конкуренції в процедурах закупівель. Вони мають на меті забезпечити найкращу вартість за гроші, знизити ризик корупції та недобросовісної конкуренції, а також забезпечити рівні умови для всіх учасників. Врахування цих засад сприяє ефективному використанню публічних коштів, розвитку підприємництва та стимулює інновації.

Ключові показники публічних закупівель в Україні за 2022 рік наведені в додатку А.

Одним з важливих аспектів конкурентних засад регулювання публічних закупівель є створення конкурентного середовища. Це означає, що учасники мають мати рівні можливості брати участь у процедурах закупівель і конкурувати між собою на основі якості, ціни та інших об'єктивних критеріїв. Забезпечення конкуренції сприяє покращенню якості товарів та послуг, стимулює інновації, а також допомагає знизити витрати публічних коштів.

Основна мета державної політики у сфері публічних закупівель полягає в забезпеченні сталої ефективності процедур закупівель на прозорих та безкорупційних засадах. Незважаючи на намагання подолати корупцію у сфері публічних закупівель в Україні, це явище все ще існує, і досягнення повної його ліквідації навіть на міжнародному рівні є складною задачею. Першим кроком у боротьбі з цією проблемою є встановлення стандартів. Стандарти виступають як інструмент моніторингу, який сприяє боротьбі з корупцією.

Необхідність встановлення стандартів і моніторингу в сфері публічних закупівель відображається у роботі міжнародних організацій, таких як GRECO. Ці організації надають рекомендації та експертну підтримку для країн, які знаходяться на шляху боротьби з корупцією. Україна співпрацює з такими організаціями та активно впроваджує рекомендації, що сприяють покращенню антикорупційної політики в країні [2].

Згідно з положеннями закону «Про публічні закупівлі», закупівлі здійснюються з дотриманням наступних принципів:

1. Забезпечення чесної конкуренції серед учасників.
2. Максимальна економія, ефективність та пропорційність витрат.
3. Усі етапи закупівель є відкритими та прозорими.
4. Учасники не дискримінуються та рівне ставлення до учасників.

5. Об'єктивно та безперешкодно визначаються переможці закупівель.
6. Запобігання корупції та зловживанню владою [5].

В Україні виявлено корупційні прояви в сфері публічних закупівель, але уряд активно працює над подоланням цієї проблеми. Зокрема, впровадження електронної системи Prozorro дозволило збільшити прозорість та конкурентність процедур закупівель, зменшити можливості для корупційних ухилень та сприяти ефективному використанню бюджетних коштів. Правове регулювання у цій сфері швидко розвивається, зокрема шляхом прийняття нових законодавчих актів та вдосконалення існуючих механізмів контролю.

Згідно з Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 №236/96-ВР [6], недобросовісною конкуренцією вважаються будь-які дії в конкуренції, які суперечать чесним торговим звичаям та нормам господарської діяльності. Отже, суть добросовісної конкуренції полягає у здійсненні дій в рамках конкуренції, що відповідають принципам чесності та правилам господарської поведінки. Відповідно до цього принципу, алгоритм проведення торгів спрямований на створення конкурентного середовища, за винятком випадків, коли застосовується переговорна процедура закупівлі у виняткових ситуаціях [7].

Законодавством передбачено важливе визначення аномально низьких цін у тендерних пропозиціях з метою забезпечення принципу добросовісної конкуренції. Зокрема, якщо ціна тендерної пропозиції на початковому етапі аукціону менша за середнє значення цін інших учасників на 40% або більше, або менша за наступну ціну після проведення електронного аукціону на 30% або більше, вона вважається аномально низькою. З метою запобігання необґрунтованому поданню таких пропозицій, закон встановлює обов'язок для учасника, який подав найбільш економічно вигідну, але аномально низьку пропозицію, обґрунтувати ціни на товари, роботи або послуги.

Застосування принципу ефективності відображається в можливості оголошення закупівлі, де враховуються не лише ціна пропозиції, а й інші

фактори, такі як гарантійний період, споживання енергії, технічне обслуговування та утилізація товару. Для таких закупівель визначаються додаткові (нецінові) критерії оцінки пропозицій, які мають велике значення. Це відображено у законодавстві шляхом встановлення поняття вартості життєвого циклу (згідно з частиною 1 статті 1 закону «Про публічні закупівлі»). Вартість життєвого циклу включає в себе вартість предмета закупівлі або його частини (лота) та інших витрат, пов'язаних з його використанням, обслуговуванням та припиненням використання. Вартість життєвого циклу може виступати як самостійний критерій оцінки пропозицій або в поєднанні з іншим критерієм, таким як ціна.

Загалом, державні закупівлі становлять значну частку ВВП, від 13% до 20% [8]. Уряди мають великий інтерес у максимізації кожного витратного бюджетного грошового ресурсу. Ефективне керівництво державним сектором закупівель, з посиленням прозорості, має вирішальне значення для досягнення економічного зростання і покращення загального добробуту всіх громадян. Світовий банк визнає потенціал публічних закупівель, які можуть допомогти урядам у всьому світі досягнути своїх розвиткових цілей.

При проведенні публічних закупівель в умовах воєнного стану, необхідно керуватися положеннями Конституції України, зокрема статтею 64, яка передбачає можливість встановлення обмежень прав і свобод зазначеним умовам, визначаючи строк їх дії [9].

Також слід керуватися статтею 12-1 Закону України «Про правовий режим воєнного часу»[10], яка визначає діяльність Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану, а також пунктом 3 частини першої статті 4 Закону України «Про оборонні закупівлі», що регулює повноваження Кабінету Міністрів України у сфері оборонних закупівель [11].

На сьогоднішній день, основним джерелом, яке визначає процедури проведення публічних закупівель в умовах воєнного стану, є Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. №169 «Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в

умовах воєнного стану». До цієї постанови вже вносилися зміни через інші постанови Кабінету Міністрів України, зокрема постановами від 02 березня №176, від 04 березня №195, від 05 березня №201 та від 16 березня №290 [10].

Під час воєнного стану дозволяється здійснювати закупівлі, спрямовані на медичне обладнання і продукти, проте перелік лікарських засобів, виробів медичного призначення та допоміжних засобів до них повинен бути передбачений відповідною угодою або договором, укладеними особою, що має повноваження на здійснення закупівель в галузі охорони здоров'я, для виконання програм і централізованих заходів з охорони здоров'я або спеціалізованими організаціями, що проводять закупівлі.

Технічні, якісні та кількісні вимоги до повного комплексу медичних виробів зазначаються в інформації про предмет закупівлі (медико-технічні вимоги). Ці умови додатково передбачені Постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 р. № 216 «Деякі питання закупівлі лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них» [12].

Узагальнюючи, конкурентні засади регулювання публічних закупівель мають на меті забезпечити чесність, прозорість, ефективність та конкуренцію у процедурах закупівель. Вони визначають правила та принципи, які регулюють вибір постачальників, оцінку пропозицій, укладання контрактів та контроль за їх виконанням. Ці засади допомагають забезпечити оптимальне використання публічних коштів, підтримати розвиток підприємництва та стимулювати інновації у сфері закупівель.

1.3. Тенденції розвитку публічних закупівель в Україні

Публічні закупівлі в Україні переживають період інтенсивних змін і розвитку. Одним з ключових напрямів є цифровізація та впровадження сучасних технологій. Електронна система Prozorro вже використовується для забезпечення прозорості і зменшення ризику корупції в процесі закупівель.

Це забезпечує широкий доступ до інформації про закупівлі, що сприяє активному громадському контролю.

Публічні закупівлі - закупівлі замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому Законом України «Про публічні закупівлі» [13]. За останні роки публічні закупівлі пройшли ряд значних змін, в основному спрямованих на підвищення прозорості, ефективності та конкурентоспроможності процесу. Ось деякі ключові тенденції:

- цифровізація;
- законодавчі зміни;
- зростання ролі громадського контролю;
- підтримка малого та середнього бізнесу[14].

Економія коштів та часу, можливість доступу до системи з будь-якої країни, мобільність, рівні умови для всіх учасників процесу та відсутність паперової тяганини є головними перевагами електронної системи [15].

В належній формі правове регулювання ринку публічних закупівель, в тому числі в сфері обороноздатності, необхідне для активізації розвитку економічних процесів в цілому, забезпечення обороноздатності країни та стимулювання формування гарантованих ринків збуту товарів, робіт, послуг, з метою виконання та реалізації різних потреб суспільства, які в останні роки дуже змінилися, внаслідок поширення глобальної пандемії, викликаній гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2 та, згодом, повномасштабної збройної агресії РФ проти України [16].

Одним із головних джерел, що визначили процедури проведення публічних закупівель після початку війни, стала Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №169 «Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» (далі – Постанова №169) [12]. До зазначеної Постанови 10 разів вносили зміни (Постановами Кабінету Міністрів України: № 176 від 02.03.2022, № 195 від 04.03.2022, № 201 від 05.03.2022, № 290 від 16.03.2022,

№ 335 від 20.03.2022, № 437 від 12.04.2022, № 723 від 24.06.2022, № 777 від 07.07.2022, № 874 від 02.08.2022, № 1178 від 12.10.2022) [16].

09.05.2023 до постанови КМУ від 11.11.2022 № 1275 «Про затвердження особливостей здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану» (далі — Постанова № 1275), яка встановлює умови здійснення закупівель товарів, робіт та послуг для потреб оборони в період воєнного стану, було внесено зміни. Ці зміни набули чинності 11.05.2023 [17].

З 23.04.2023 на майданчиках системи «Прозорро» з'явилася можливість публікувати звіти по оборонних закупівлях, що проводилися чи проводяться поза е-системою. Зверніть увагу, що тільки у замовників, які на своєму майданчику вибрали категорію «Замовник, що здійснює закупівлі для потреб оборони», під час звітування з'явиться можливість поставити позначку «Оборонна закупівля», що дозволить правильно прозвітувати в системі [18].

Разом з тим, звернемо увагу, що дія Постанови № 169 поширювалася на закупівлі, які відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» мають здійснюватися шляхом проведення процедур закупівель/спрощених закупівель, тобто закупівель, вартість яких дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень.

Треба врахувати, що одночасно щодо закупівель товарів, робіт і послуг, вартість яких не перевищує 50 тисяч гривень, замовник повинен був дотримуватися принципів здійснення публічних закупівель і міг використовувати електронну систему закупівель, у тому числі електронні каталоги для закупівлі товарів. Якщо здійснення таких закупівель відбувалося без використання електронної системи закупівель замовник обов'язково повинен був оприлюднювати в електронній системі закупівель відповідно до статті 10 Закону України «Про публічні закупівлі» звіт про договір про закупівлю, який укладений без використання електронної системи закупівель, що закріплено у частини 3 статті 3 Закону України «Про публічні закупівлі» [16].

Реформа публічних закупівель вже набрала обертів, на сьогодні ми говоримо про її результативність та підтримку. Сам Закон України «Про публічні закупівлі» був підписаний Президентом України 16 лютого 2016 року.

Закон було передбачено забезпечення поширення системи електронних закупівель у 2 етапи протягом 2016 року:

з 01.04 – для центральних органів виконавчої влади та замовників, що здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання;

з 01.08 – для решти замовників.

Реалізація Закону дала можливість знизити рівень корупції та підвищити рівень конкуренції у сфері публічних закупівель.

Однак, на сучасному етапі розвитку електронних публічних закупівель існують кілька актуальних питань, які залишаються нерозв'язаними:

- Відсутність критерію оцінювання якості предмету закупівлі;
- Недостатній інтерес великих підприємств-виробників учасниць у тендерах через складний та не зручний для них порядок розрахунків за договором;
- Проблеми, пов'язані з організацією поставки товарів у разі регулярних поставок. Великі підприємства-виробники звикли до оптової торгівлі, тому не проявляють інтересу до організації поставок малими партіями, наприклад, до шкіл;
- Відсутність чіткого механізму оскарження процедур публічних закупівель[1,с.102].

Публічні закупівлі в Україні переживають період інтенсивних змін і розвитку. Одним з ключових напрямів є цифровізація та впровадження сучасних технологій. Електронна система Prozorro вже використовується для забезпечення прозорості і зменшення ризику корупції в процесі закупівель. Це забезпечує широкий доступ до інформації про закупівлі, що сприяє активному громадському контролю.

Розглянемо декілька показників, виявлених та/або припинених порушень у 2022 році: 27 одиниць порушень у вигляді недобросовісної конкуренції, як результат сума накладеного штрафу склала 85,4 млн грн, з них - 15 од. (56%) шляхом прийняття рішення; - 12 од. (44%) шляхом виконання рекомендацій [19].

Впровадження електронних тендерних процедур є інноваційним кроком в розвитку системи публічних закупівель, що сприяє оптимізації державних витрат, мінімізації вартості та термінів постачань, підвищенню рівня якості та надійності виконання умов контрактів.

Структура припинених порушень, од. (%)

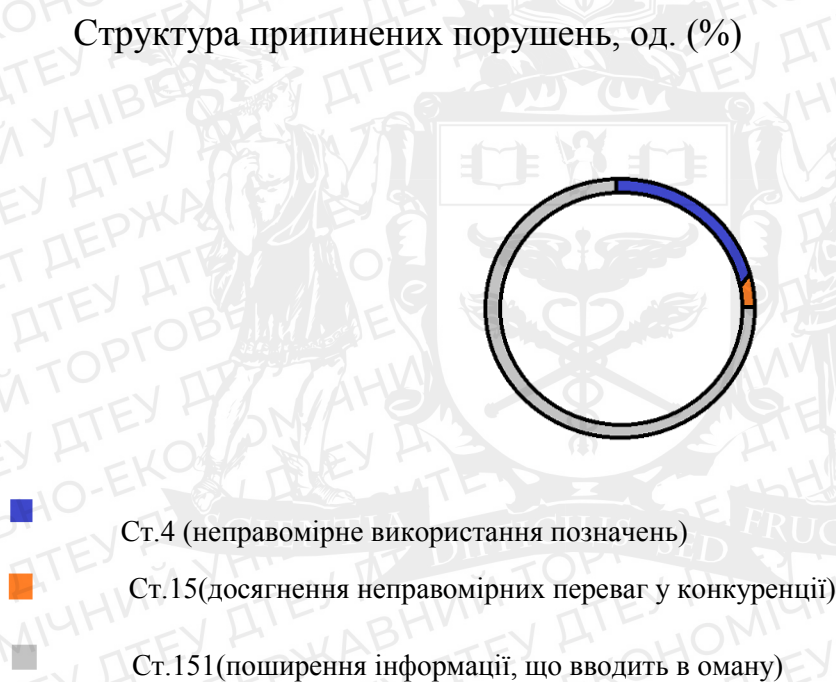

Рис.1.1. Структура припинених порушень у сфері публічних закупівель, од. (%)

Джерело [19].

У 2022 році спостерігається тенденція, як і в попередні роки, що найбільша кількість отриманих повідомлень про державну допомогу суб'єктам господарювання надійшла від органів місцевого самоврядування. Так як частка рішень, що стосувалися надання державної допомоги органами місцевого самоврядування була найбільшою із загальної кількості рішень, що приймалися органами Комітету.

Розв'язання цих та других питань вже стають пріоритетними завданнями із вдосконалення електронної системи публічних закупівель в Україні. В цілому, тенденції розвитку публічних закупівель в Україні свідчать про активні зусилля, спрямовані на поліпшення ефективності, прозорості та сталості цього важливого сектора економіки.

РОЗДІЛ II

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ КОНКУРЕНТНИХ ВИМОГ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

2.1. Контроль за дотриманням конкурентних вимог при здійсненні публічних закупівель

Контроль за дотриманням вимог конкуренції в процесі публічних закупівель в Україні є важливою частиною системи, яка забезпечує справедливість і прозорість у цій сфері. Він включає механізми та інструменти, призначені для запобігання та виявлення антиконкурентної поведінки, такої як змова, дискримінація або зловживання домінуючим становищем. Регулюючим органом у цьому питанні є Антимонопольний комітет України (АМКУ). АМКУ наділений повноваженнями проводити перевірки та розслідування щодо дотримання вимог конкуренції, включаючи аналіз документів, переговори та інші дії[19].

Контроль може здійснюватися на всіх етапах процесу закупівлі, від планування та розробки тендерної документації до оцінки пропозицій, викладання угод та виконання договорів. Контролюючий орган виконує функції перевірки дотримання нормативних актів, виявлення порушень, розслідування скарг та проведення ревізій. Важливо, щоб контроль був незалежним, ефективним і прозорим. Незалежність органу контролю гарантує його об'єктивність та імунітет до зовнішніх факторів. Належна організація та ресурси, а також використання сучасних інструментів аудиту та аналізу забезпечують контроль ефективності. Прозорість контролю забезпечує доступ до інформації про процедури закупівель та результатів перевірок.

Контролюючий орган має право вживати заходів проти порушень, у тому числі скасовувати аукціони, накладати штрафи, подавати скарги чи

притягнення до правоохоронних органів. Ці заходи допомагають покарати недобросовісних учасників і запобігти подальшим порушенням. Розробити ефективні механізми перевірки: використовувати сучасні інструменти аудиту та економічного аналізу для виявлення пошкоджених і недоліків у процесі закупівель. Застосування таких технологій, як штучний інтелект та аналіз великої кількості даних, може підвищити ефективність засобів контролю. Забезпечити незалежність механізму управління: забезпечити незалежність механізму управління і не допускати впливу зовнішніх чинників. Це забезпечити об'єктивність та протест дискримінації під час проведення перевірок.

Важливим елементом системи управління є система електронних публічних закупівель ProZorro. Це забезпечує високий рівень прозорості та доступу до інформації, а також сприяє дотриманню вимог конкуренції.

В Україні все ще існують проблеми з дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель. Це включає в себе випадки змови між учасниками тендерів, недостатню участь малого та середнього бізнесу, а також проблеми з дискримінацією та зловживанням домінуючим становищем. Все це підкреслює необхідність подальшого удосконалення системи контролю [6, с.63]. Важливою частиною контролю за дотриманням конкурентних вимог є моніторинг порушень антиконкурентної поведінки.

Контроль за дотриманням конкурентних вимог при здійсненні публічних закупівель може здійснюватися на різних рівнях і має на меті забезпечити чесну та прозору конкуренцію між учасниками закупівельного процесу. Основні засоби контролю включають наступні етапи:

1. Формулювання вимог: На початковому етапі контролю формулюються вимоги та критерії, які повинні бути враховані при виборі постачальників. Важливо, щоб ці вимоги були чіткими, об'єктивними та недискримінаційними.

2. Оголошення про закупівлю: Замовник публікує оголошення про проведення закупівлі, в якому вказується предмет закупівлі, критерії відбору та оцінки пропозицій, строки та порядок подачі пропозицій.

3. Відбір учасників: Замовник перевіряє відповідність учасників вимогам, визначеним у оголошенні про закупівлю. Учасники, які не відповідають вимогам або подали некоректну документацію, можуть бути виключені з процесу.

4. Оцінка пропозицій: Замовник оцінює пропозиції, подані учасниками, згідно з критеріями, встановленими у оголошенні про закупівлю. Оцінка повинна бути об'єктивною та недискримінаційною.

5. Вибір переможця: Замовник обирає переможця закупівлі з учасників, які набрали найвищі бали під час оцінки пропозицій.

6. Контроль за дотриманням умов контракту: Після укладення контракту з переможцем проводиться контроль за дотриманням умов та вимог, встановлених у оголошенні про закупівлю. Замовник має право перевіряти, чи виконує постачальник свої зобов'язання згідно з умовами контракту.

7. Розгляд скарг і звернень: Якщо учасники або інші зацікавлені особи мають скарги або звернення щодо процесу закупівлі, вони мають право подати їх до відповідних органів контролю. Такі скарги повинні бути розглянуті і вжиті заходи відповідно до встановленої процедури.

8. Аудит та моніторинг: Крім контролю на етапах процесу закупівлі, проводяться також аудити та моніторинг з метою перевірки відповідності дій замовника вимогам законодавства про публічні закупівлі. Це може здійснюватися внутрішніми аудиторами або залученням зовнішніх експертів.

9. Судовий контроль: Учасники закупівельного процесу, які вважають, що їх права порушені або виявлені факти корупції, можуть звернутися до суду з метою захисту своїх інтересів та вимагати скасування рішень або відшкодування збитків [21,с.56].

Ця таблиця(табл. 2.1) дає уявлення про розподіл різних типів порушень конкурентних вимог, виявлених в процесі публічних закупівель в Україні. Це

допомагає зрозуміти, на які проблеми слід зосередитись при розробці заходів щодо удосконалення контролю.

Таблиця 2.1

Кількість порушень в сфері публічних закупівель, виявлених АМКУ у 2022 р.

№	Тип порушення	Кількість випадків	виявлених
1.	Змови між учасниками тендерів	327	
2.	Дискримінація учасників	189	
3.	Зловживання домінуючим становищем	143	
4.	Порушення вимог прозорості	256	

Джерело [19].

Аналізуючи динаміку надходження скарг до Антимонопольного комітету України (рис.2.1), можна виділити помилки, які найбільш поширені та допущені учасниками публічних закупівель під час підготовки пропозицій:

1. У складі тендерних пропозицій не надавалися додатки до договорів (на підтвердження матеріально-технічної бази, аналогічних договорів та ін.), в тому випадку, якщо такі додатки визначалися договорами як невід'ємна частина.

2. Не оскаржувалися умови документації щодо неможливості виконання конкретних умов документації.

3. Не надавалися у складі тендерних пропозицій підтверджуючі документи відповідності, якісним, кількісним та технічним характеристикам предмета закупівлі, які було встановлено замовником у тендерній документації.

4. Серед необхідних документів тендерної пропозиції відсутня вся (повна) інформація та документи, передбачені вимогами тендерної документації.

5. До тендерних пропозицій надавалася інформація та договори, які не підпадали під поняття «аналогічного», визначене в тендерній документації.

6. Не було надано документів, передбачених Законом для переможця відповідно до статті 17 такого Закону (у статусі Переможця), у порядку, визначеному Документацією [19].

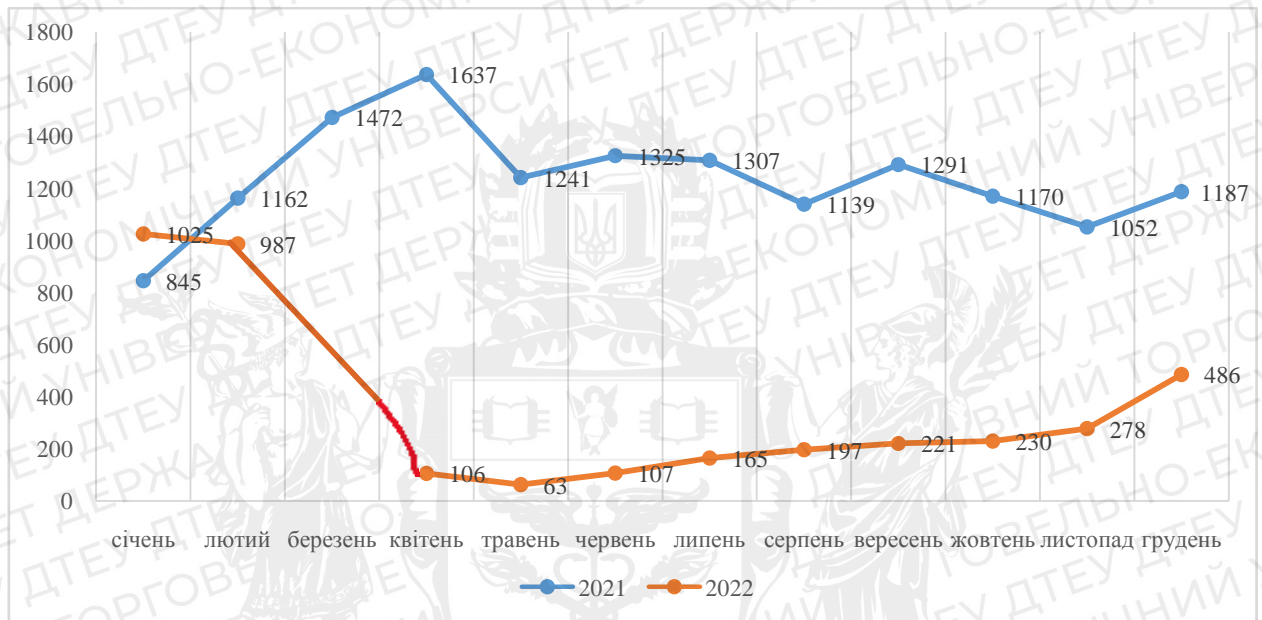

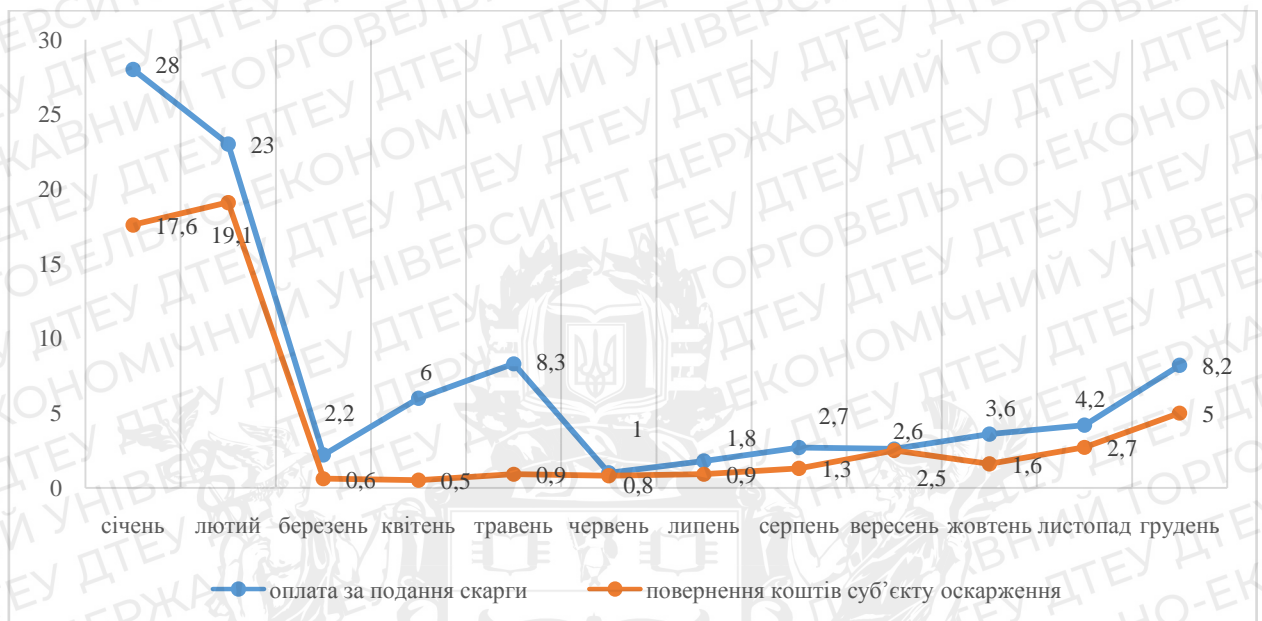
Рис.2.1. Кількість скарг, що надійшли на розгляд у 2021 – 2022 роках, од. Джерело [19,20].

У 2021 році до АМКУ надійшло на розгляд загалом 14 828 од. скарг, що на 2155 або на 17% відсотків більше, ніж у 2020 році, а у 2022 році – 3865 скарг, що на 10963 од. або на 74 % менше в порівнянні з попереднім роком.

Під час підготовки та подання скарг суб'єктами оскарження найбільш поширеними та допущеними помилками були:

1. Відсутній перелік документів (доказів), що підтверджує наявність у суб'єкта оскарження порушених прав та охоронюваних законом інтересів.
2. Замовник оскаржував дії, які були вчинені під час проведення інших процедур закупівель, ніж за якою подана скарга (що не передбачено Законом), та велика кількість скарг, в яких скаржники просять орган оскарження вчинити дії, які не належать до компетенції Колегії.

3. Оскаржувалися документи, що надавали Переможці аукціону не на виконання вимог статті 17 Закону, що не є підставою для не прийняття пропозиції учасника [19].

*Рис.2.2. Кошти, сплачені та повернуті суб'єктам оскарження у 2022 році, млн. грн
Джерело [19].*

Крім того, важливим елементом контролю є розвиток аналітичних здібностей та інструментів. Це включає в себе використання великих даних та аналітичних інструментів для виявлення шаблонів поведінки, які можуть вказувати на потенційні порушення [7, с. 56]. Наприклад, це може включати аналіз цінових тенденцій, вивчення поведінки конкретних учасників ринку, або виявлення нехарактерних змін в паттернах участі в тендерах.

Незважаючи на важливість цих зусиль, важливо також розуміти, що контроль за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель є лише одним з аспектів ширшої системи, яка спрямована на забезпечення справедливості, ефективності та прозорості в цій важливій області економіки.

Контроль за дотриманням конкурентних вимог при здійсненні публічних закупівель може здійснюватися на різних рівнях і має на меті забезпечити чесну та прозору конкуренцію між учасниками закупівельного процесу. Основні засоби контролю включають наступні етапи:

1. Формулювання вимог: На початковому етапі контролю формулюються вимоги та критерії, які повинні бути враховані при виборі постачальників. Важливо, щоб ці вимоги були чіткими, об'єктивними та недискримінаційними.

2. Оголошення про закупівлю: Замовник публікує оголошення про проведення закупівлі, в якому вказується предмет закупівлі, критерії відбору та оцінки пропозицій, строки та порядок подачі пропозицій.

3. Відбір учасників: Замовник перевіряє відповідність учасників вимогам, визначеним у оголошенні про закупівлю. Учасники, які не відповідають вимогам або подали некоректну документацію, можуть бути виключені з процесу.

4. Оцінка пропозицій: Замовник оцінює пропозиції, подані учасниками, згідно з критеріями, встановленими у оголошенні про закупівлю. Оцінка повинна бути об'єктивною та недискримінаційною.

5. Вибір переможця: Замовник обирає переможця закупівлі з учасників, які набрали найвищі бали під час оцінки пропозицій.

6. Контроль за дотриманням умов контракту: Після укладення контракту з переможцем проводиться контроль за дотриманням умов та вимог, встановлених у оголошенні про закупівлю. Замовник має право перевіряти, чи виконує постачальник свої зобов'язання згідно з умовами контракту.

7. Розгляд скарг і звернень: Якщо учасники або інші зацікавлені особи мають скарги або звернення щодо процесу закупівлі, вони мають право подати їх до відповідних органів контролю. Такі скарги повинні бути розглянуті і вжиті заходи відповідно до встановленої процедури.

8. Аудит та моніторинг: Крім контролю на етапах процесу закупівлі, проводяться також аудити та моніторинг з метою перевірки відповідності дій замовника вимогам законодавства про публічні закупівлі. Це може здійснюватися внутрішніми аудиторами або залученням зовнішніх експертів.

9. Судовий контроль: Учасники закупівельного процесу, які вважають, що їх права порушені або виявлені факти корупції, можуть звертатися до

судових органів для захисту своїх інтересів та вимагати скасування рішень або відшкодування збитків [22].

Контроль за дотриманням конкурентних вимог є важливою складовою публічних закупівель і сприяє забезпеченню рівних умов для всіх учасників процесу. Ефективний контроль сприяє підвищенню довіри до системи публічних закупівель та запобігає корупційним практикам.

Всі ці заходи сприяють забезпеченню ефективного контролю за дотриманням конкурентних вимог при здійсненні публічних закупівель. Вони сприяють підвищенню прозорості, запобіганню корупції, забезпеченню рівних можливостей для учасників та ефективному використанню публічних коштів [7, с.55].

Крім того, існують проблеми у сфері судового захисту прав та інтересів учасників процесу закупівель. Затягування судових процедур, відсутність ефективних механізмів захисту прав учасників та виконання рішень суду можуть призводити до безкарності та бездіяльності у відношенні порушень законодавства про закупівлі.

Розвиток співпраці та обміну досвідом з іншими країнами також може бути корисним для покращення контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель. Це дозволить використовувати передові практики та інноваційні рішення у сфері контролю, а також виробляти стандарти та рекомендації на основі міжнародного досвіду [23].

Загалом посилення контролю за дотриманням вимог конкуренції у сфері публічних закупівель вимагає реалізації комплексу заходів, зокрема посилення організаційної структури контролю, забезпечення прозорості та доступності інформації, посилення громадського контролю, забезпечення ефективного захисту прав суддів [таблиця 2.2]. Тільки таким чином можна забезпечити ефективну та справедливую систему закупівель, яка гарантуватиме оптимальне використання державних ресурсів та сприяти економічній безпеці країни.

Таким чином, за результатами моніторингу виокремлені проблеми в системі закупівель, які потребують уваги та вжиття заходів для їх вирішення. Згідно зі Звітом Мінекономіки та його висновками, запропоновано ряд заходів, включаючи:

- Установлення законодавчого регулювання для закупівель, вартість яких становить або перевищує 50 тис. грн, з метою забезпечення прозорості на всіх етапах закупівель, підвищення рівня конкуренції на допорогових закупівлях та розширення ринку для малих та середніх підприємств.
- Впровадження нових підходів до оскарження процедур закупівель для зменшення можливостей зловживання недобросовісними оскаржниками.
- Необхідність постійної спільної роботи органів, що здійснюють контроль у сфері закупівель, для забезпечення ефективності, прозорості, запобігання корупції та розвитку конкуренції у цій галузі.
- Внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, які передбачають посилення відповідальності та накладання санкцій за порушення у сфері публічних закупівель, шляхом прийняття Закону України від 19.09.2019 № 114-IX [24].

Однак, все ще важливим залишається завдання створення ефективної системи фактичного контролю, яка б стала невід'ємною складовою частиною системи публічних закупівель і впливала на забезпечення дотримання законодавства суб'єктами у цій сфері. Варто зазначити, що запропоновані заходи для запобігання неправомірному виконанню законодавства про закупівлі, без вдосконалення методологічних механізмів, можуть бути недостатніми. Одна з причин полягає в тому, що заходи контролю не забезпечують повного охоплення всіх процедур закупівель. Таким чином, інформація, наведена у звіті щодо стану контролю в сфері закупівель, у зв'язку з актуальністю порушених питань, може бути використана для підготовки управлінських рішень.

2.2. Напрями вдосконалення публічних закупівель на конкурентних засадах

Вдосконалення публічних закупівель на конкурентних засадах є важливим завданням для забезпечення ефективного використання публічних ресурсів, прозорості та забезпечення конкуренції серед постачальників. Деякі з напрямів вдосконалення публічних закупівель на конкурентних засадах включають:

- **Забезпечення конкуренції:** Застосування механізмів, спрямованих на забезпечення конкуренції серед постачальників. Це може включати використання відкритих торгів, конкурентних переговорів та інших процедур, які сприяють залученню більшого числа постачальників та визначенню найкращої пропозиції.
 - **Залучення громадськості та моніторингових організацій:** Впровадження механізмів громадського контролю, включаючи участь громадських організацій у процедурах закупівель, моніторинг проведення торгів та розслідування порушень. Це сприятиме підвищенню прозорості, ефективності та запобіганню корупції.
 - **Підвищення професіоналізму та кваліфікації учасників процесу:** забезпечення належного рівня підготовки та знань з питань публічних закупівель учасників процесу. Це може включати навчання та сертифікацію постачальників, замовників та представників контролюючих органів.
 - **Запобігання та протидія корупції:** Розробка та впровадження механізмів та процедур, спрямованих на запобігання та протидію корупції в процесі закупівель. Це включає систему декларування інтересів, перевірку конфлікту інтересів, антикорупційні заходи та механізми розслідування.
- Міжнародне співробітництво та обмін досвідом: Розвиток співпраці з іншими країнами, міжнародними організаціями та експертами для обміну досвідом, передачі передових практик та стандартів у сфері публічних закупівель [25, с. 85].

Загальна мета вдосконалення публічних закупівель на конкурентних засадах полягає в забезпеченні ефективного, економічного та прозорого використання публічних ресурсів, забезпеченні рівних умов для всіх учасників та забезпеченні довірного до системи закупівель. Це включає забезпечення конкуренції, зменшення ризиків корупції та неправомірного витрачання коштів, а також створення умов для розвитку малих та середніх підприємств та інноваційних компаній.

Процес вдосконалення публічних закупівель на конкурентних засадах є постійним та динамічним завданням, оскільки закупівельна сфера постійно змінюється та розвивається. Це вимагає постійного оновлення законодавства, впровадження нових технологій, навчання та підвищення кваліфікації фахівців, а також залучення громадськості та міжнародних партнерів до спільної роботи над вирішенням проблем [1, с. 23].

Усунення бар'єрів для участі: Ідентифікація та усунення потенційних бар'єрів для участі в процесі публічних закупівель. У таблиці 2.3 наведено нові аспекти вдосконалення публічних закупівель.

Таблиця 2.3

Напрями вдосконалення публічних закупівель

№	Аспект	Рішення	Потенційні результати
1.	Використання зелених технологій	Заохочувати використання екологічно чистих технологій у пропозиціях	Підвищення сталості, зменшення впливу на навколишнє середовище
2.	Міжнародне співробітництво	Підтримувати участь іноземних компаній у тендерах	Розширення конкуренції, отримання доступу до нових технологій
3.	Рівність учасників	Забезпечувати рівність умов для усіх учасників, включаючи малі та середні підприємства	Створення справедливих умов конкуренції, підтримка розвитку малого та середнього бізнесу
4.	Контроль якості	Встановлення строгих критеріїв якості для товарів та послуг	Забезпечення високого рівня якості закупівель, покращення задоволеності кінцевих користувачів
5.	Соціальна відповідальність	Заохочувати компанії, які демонструють соціальну відповідальність	Посилення соціального впливу, підвищення довіри громадськості

Джерело: [3].

Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу - це поетапне прийняття та впровадження нормативно-правових актів України, розроблених з урахуванням законодавства Європейського Союзу[26].

Етапи адаптації законодавства України до норм і правил ЄС наведено в додатку Б.

Перший і важливий крок у будівництві сучасної цивілізованої ринкової економіки було зроблено 22 лютого 2000 р., коли Верховна Рада України прийняла Закон України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» [27]. Хоча цей Закон мав свої недоліки, його прийняття вважалося одним із найперспективніших кроків для раціонального та ефективного використання бюджетних коштів в країні. Законом закріплено правові та економічні аспекти у проведенні процедур закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти.

У контексті реформи бюджетної системи та реалізації антикорупційних заходів, постійні зміни в законодавстві про державні закупівлі вимагають систематичного моніторингу проблемних ситуацій, з якими зіштовхуються державні замовники та постачальники товарів та послуг для державних та муніципальних потреб. Впровадження системи забезпечення економічної безпеки в сфері публічних закупівель, яка базується на принципах постачання, є ефективним інструментом для покращення ефективності розміщення замовлень та здійснення поставок товарів, виконання робіт та надання послуг для державних та муніципальних потреб [28, с. 63]. Важливими завданнями є аналіз функцій публічних закупівель та вивчення принципів розміщення замовлень з метою виявлення їх взаємозв'язку з економічною безпекою та визначення уразливих моментів в цій взаємодії.

Крім того, розвиток електронних систем закупівель є важливим етапом у поліпшенні контролю та забезпеченні ефективності процесу. Використання електронних платформ та систем автоматизації дозволяє зменшити ризики корупції, забезпечити прозорість, швидкість та ефективність процедур

закупівель. Крім того, електронні системи дозволяють збирати та аналізувати великі обсяги даних, що сприяє виявленню недоліків та несправностей у процесі закупівель [29, с. 20].

Непрямі загрози економічної безпеки в сфері публічних закупівель включають:

- зменшення довіри до держави та до її авторитету;
- стримування розвитку малого бізнесу;
- лобіювання законодавчої діяльності;
- деформацію системи державного управління та відносин у сфері державної служби;
- дискримінацію сумлінних виробників, розширення тіньових економічних відносин та криміналізацію суспільства.

Для забезпечення економічної безпеки в сфері публічних закупівель важливо приділити увагу наступним аспектам. По-перше, необхідно постійно переглядати та оновлювати законодавство у сфері публічних закупівель з метою врегулювання нових викликів і відповідності міжнародним стандартам. По-друге, необхідно розвивати ефективні механізми контролю та нагляду, включаючи аудит, моніторинг і залучення громадськості до контролю. По-третє, впровадження електронних систем закупівель сприятиме підвищенню прозорості, швидкості та ефективності процесу закупівель. По-четверте, важливо залучати більше учасників, зокрема малий бізнес і соціальні підприємства, до процесу закупівель з метою стимулювання конкуренції та розвитку економіки. По-п'яте, необхідно надавати належний захист правам іноземних учасників процедур публічних закупівель, що сприятиме залученню іноземних інвестицій та розширенню міжнародних економічних зв'язків [30, с. 47].

Забезпечення економічної безпеки в сфері публічних закупівель означає розвиток, який відповідає суспільним потребам державних інституцій, економічних норм і нормативів щодо ресурсів, стандартів якості та ефективності, а також дотримання правових рамок.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У процесі виконання роботи було проведено аналіз законодавчої бази, яка регулює контроль за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель. Було вивчено досвід контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель в Україні та інших країнах. Виявлено ряд проблем та викликів, з якими стикається контроль за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель.

Зокрема, було виявлено, що недосконалість законодавчої бази, недостатній рівень прозорості та інформаційної відкритості процесу закупівлі, а також недостатній рівень контролю із боку громадськості є серйозними перешкодами для ефективного контролю за дотриманням конкурентних вимог.

На підставі проведеного аналізу було розроблено ряд рекомендацій щодо вдосконалення контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель. Зокрема, було запропоновано зміцнити законодавчу базу, підвищити рівень прозорості та інформаційної відкритості процесу закупівлі, а також залучити до процесу контролю більшу кількість громадських організацій.

Впровадження цих рекомендацій допоможе підвищити ефективність контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель, забезпечити справедливість та прозорість процесу, а також зміцнити довіру громадськості до системи публічних закупівель.

Загалом, дослідження показало, що контроль за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель в Україні має ряд слабких місць, але є значний потенціал для покращення. Відповідно до результатів нашого дослідження, впровадження наших рекомендацій сприятиме покращенню ситуації та підвищенню ефективності використання публічних ресурсів.

Необхідно регулярно переглядати та оновлювати законодавство у сфері публічних закупівель, а також постійно вдосконалювати механізми контролю за дотриманням конкурентних вимог. Дослідження в цій області повинно продовжуватися, щоб відповідати змінам у суспільстві та економіці, а також забезпечувати, що процес публічних закупівель є ефективним, справедливим та прозорим.

Додатково, в процесі дослідження було встановлено, що існує потреба у забезпеченні незалежного контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель. Це означає, що контрольний орган або механізм повинен мати достатню незалежність та ресурси для ефективного виконання своїх функцій.

Крім того, важливо забезпечити належну координацію та співпрацю між різними органами, які займаються контролем у сфері публічних закупівель. Це допоможе уникнути дублювання функцій і забезпечити цілісний підхід до контролю.

Також було виявлено потребу в розширенні використання сучасних технологій та інформаційних систем для забезпечення більшої прозорості та ефективності контролю. Впровадження електронних систем моніторингу та звітності може сприяти автоматизації процесів, виявленню порушень та швидкому реагуванню на них.

Нарешті, залучення громадськості, активних громадських організацій та незалежних експертів є важливим елементом контролю за дотриманням конкурентних вимог у сфері публічних закупівель. Вони можуть виступати як сторожеві пси, сприяючи виявленню порушень, а також сприяючи поширенню інформації та підвищенню свідомості громадськості щодо прозорості та справедливості процесу публічних закупівель.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костенко О. М. Види публічних закупівель товарів, робіт і послуг. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2017. № 1. С. 98-104.
2. Щербакова Т., Гринчук О. Публічні закупівлі у системі регулювання розвитку економіки. Геополітика України: історія та сучасність. 2021. №2. С. 167-174
3. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз публічних закупівель: методичні та практичні аспекти / Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія :Економіка. - 2017. - № 7. - С. 65-71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2017_7_15
4. Річний звіт PROZORRO за результатами 2022 року <https://infobox.prozorro.org/articles/richniy-zvit-prozorro-za-rezultatami-2022-roku>
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про застосування переговорної процедури закупівлі». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zastosuvannya-peregovornoj-proceduri-zakupivli>
6. Закон України «Про захист від недобросовсної конкуренції» від 07.06.1996р. № 236/96-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Кабінет Міністрів України Постанова «Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків» від 2016 р. №166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166-2016-%D0%BF#Text>
8. Конституція України ст.64 <https://constitution.in.ua/articles/64/>
9. The Global Public Procurement Database: Share. Compare. Improve. Feature Story. The World Bank. 2020. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/03/23/global-public-procurement-database-share-compare-improve>(дата звернення 15.05.2023)

10. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 №389-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
11. Закон України «Про оборонні закупівлі» від 17.07.2020 №808-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>
12. Кабінет Міністрів України Постанова «Деякі питання здійснення оборонних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» від 28.02.2022р. № 169 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2022-%D0%BF#Text>
13. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 №922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення 10.05.2023)
14. Горощенко Ю. А., Штулер І. Ю. Аналіз процедур публічних закупівель в Україні. Актуальні проблеми економіки. 2020. №10. С. 32-41.
15. Кабінет Міністрів України. Постанова «Деякі питання закупівлі лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них» від 07.03.2022р. № 216 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/216-2022-%D0%BF#Text>
16. Еволюція публічних закупівель в Україні <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/551/536>
17. Кабінет Міністрів України. Постанова «Деякі питання здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану» від 11.11.2022р. №1275 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-2022-%D0%BF#Text>
18. Груздо Л. Найважливіше на закупівельному фронті(до 12.05.2023р.) <https://radnuk.com.ua/voienyj-stand/najvazhlyvishe-na-zakupivelnomu-fronti-do-12-05-2023/>
19. Звіт АМКУ за 2022 рік <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/ricni-zviti/zvit-2022>
20. Звіт АМКУ за 2021 рік <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/627/ccb/c10/627ccbc10ef3d640199715.pdf>

21. Міняйло В. П. До питання оцінки ефективності державних закупівель / В. П. Міняйло // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. - 2010. – Вип. 7(2). – С. 305-313. – URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7\(2\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7(2)_39)

22. Декалюк О. В. Економічна безпека в системі управління державними закупівлями. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2018. №3. Т. 1. С. 177-180

23. Про затвердження Порядку розміщення інформації про публічні закупівлі. Наказ міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 11.06.2020 № 1082. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-20#n10>

24. Звіт про результати аналізу щорічного звіту Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель. 2020. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2020/15-1_2020/Zvit_15-1_2020.pdf

25. Сиротюк Г. В. Сутність та ефективність функціонування публічних закупівель в Україні. Економіка та управління національним господарством. 2021. Вип. 64. Url: http://bses.in.ua/journals/2021/61_2021/7.pdf
(дата звернення 12.05.2023)

26. Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 21 листопада 2002 року № 228-IV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-15#Text>

27. Закон України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» від 22.02.2000р. 1490-III <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1490-14/ed20000222#Text>

28. Медведєєв Я. Закупівлі під час воєнного стану: регулювання та процедура. Юридична газета online. 2022. URL: <https://yur->

gazeta.com/publications/practice/antimonopolne-konkurentne-pravo/zakupivli-pid-chas-voennogo-stanu-regulyuvannya-ta-proceduri.html

29. Діяльність. Публічні закупівлі. Державна служба статистики..

URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

30. Лідньов А. Уповноважений орган з питань публічних закупівель:

функції, про які має знати замовник від 21 червня 2021 р. URL:

<https://www.dzakupivli.com.ua/article/761-upovnovajeni-y-organ-z-pitan-publchnih-zakupvel-funkts-pro-yak-ma-znati-zamovnik>

31. Публічні закупівлі. Річний звіт. Випуск 2022

<https://infobox.prozorro.org/upload/files/main/1930/589/zvit-rik-2022-zakupivli-2701-compressed.pdf>

32. Сиротюк Г. В. Сутність та ефективність функціонування публічних закупівель в Україні. Економіка та управління національним господарством. 2021. Вип. 64. Url: http://bses.in.ua/journals/2021/61_2021/7.pdf

(дата звернення 12.05.2022)

Додатки

Додаток А

Ключові показники публічних закупівель в Україні за 2022 рік*

№	Показник	Значення
1.	Кількість завершених закупівель	2 800 000
2.	Кількість конкурентних закупівель	160 000
3.	Сума укладених контрактів	484 000 000
4.	Сума укладених контрактів за результатами конкурентних закупівель	198 000 000
5.	Доля коштів, які витрачені в конкурентний спосіб	40%
6.	Середня кількість пропозицій на торги	1,85
7.	Загальна кількість замовників	30 000
7.1.	З них кількість замовників, які оголошували конкурентні закупівлі	16 000
8.	Загальна кількість учасників	181 000
8.1	З них кількість учасників, які брали участь в конкурентних торгах	33 000

*-через можливість звітувати вже після завершення воєнного стану дані можуть бути скореговані

Джерело: [31].

Етапи адаптації законодавства України до норм і правил ЄС

Етап перший – впровадження нормативно-правових заходів, створення належної бази для використання електронних засобів у процедурах публічних закупівель

Етап другий – внесення змін до законодавства про публічні закупівлі щодо впровадження кодексу поведінки для всіх суб'єктів у сфері публічних закупівель щодо укладання договорів

Етап третій – адаптація законодавства щодо визначення та впровадження процедур конкурентного діалогу під час закупівель та визначення правил закупівель

Етап четвертий – впровадження процедур укладення концесійного договору, процедур інноваційного партнерства тощо.

Етап п'ятий – впровадження спеціальних правил щодо використання електронних аукціонів, укладення договорів та розрахунків в електронній формі

Джерело: сформовано авторкою на основі: [32].